

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 20.11.2024

Nr.26/6-3

Atzinums par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pārvaldības likumam

2024.gada 22.oktobrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā – ombuds) saņēma Latvijas Republikas Tiesībsarga biroja (turpmāk tekstā – tiesībsargs) vēstuli Nr. 6-1/759 “Par iesnieguma pārsūtīšanu”, ar kuru tiesībsargs pārsūtīja [...] (turpmāk – Iesniedzējs) 2024.gada 13.oktobra iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kas reģistrēts Tiesībsarga birojā 2024.gada 14.oktobrī ar Nr. 1557, par mediju saturu Latvijā krievu valodā.

Tiesībsargs, izvērtējot Iesnieguma saturu, ir konstatējis, ka tas pamatā ir adresēts Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (turpmāk arī – padome) vadītājam Jānim Siksnim, un norādījis, ka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu (turpmāk arī – sabiedriskie mediji) sniegtos pakalpojumus regulē Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums (turpmāk – SEPLPL) un, atbilstoši šī likuma 18. panta pirmajai daļai, sabiedrisko mediju sniegtos pakalpojumus un to atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko mediju darbības pamatprincipiem, kā arī ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds.

Nemot vērā, ka Iesniegumā minētie jautājumi saistīti ar ombuda kompetences jomu, tiesībsargs, atbilstoši Iesniegumu likuma 4. panta otrajai daļai, ir pārsūtījis Iesniegumu izskatīšanai ombudam, vienlaikus informējot par to Iesniedzēju, kā arī lūdzot ombudu par Iesnieguma izskatīšanas

rezultātu informēt arī tiesībsargu.

Lai izskatītu tiesībsarga pārsūtīto Iesniegumu, ombuds no 2024.gada 23.oktobra līdz 2024.gada 20. novembrim:

- iepazīnās ar Iesniedzēja Iesnieguma saturu;
- 2024.gada 29.oktobrī uzdeva jautājumus Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes priekšsēdētājam Jānim Siksnim un 2024.gada 08.novembrī saņēma atbildes uz tiem;
- iepazīnās ar Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (turpmāk arī – NEPLP) tīmekļa vietnē 2024.gada 11.oktobrī publicēto rakstu (NEPLP vēstuli) “NEPLP norāda uz atsevišķu Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma normu iespējamu neatbilstību Satversmei”, skat. <https://www.neplp.lv/lv/vestule;>
- iepazīnās ar Nacionālās apvienības un Apvienotā saraksta Saeimas frakciju deputātu publicēto prasības pieteikuma Satversmes tiesai aprakstu, kurā Satversme tiesa tiek aicināta vērtēt SEPLPL iekļautās normas par mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos medijos atbilstību Satversmei, skat. [https://nacionalaapvieniba.lv/2024/10/31/na-un-as-versisies-satversmes-tiesa-lai-apstridetu-pienakumu-sabiedriskajiem-medijiem-raidit-krieviski/;](https://nacionalaapvieniba.lv/2024/10/31/na-un-as-versisies-satversmes-tiesa-lai-apstridetu-pienakumu-sabiedriskajiem-medijiem-raidit-krieviski/)
- Izpētīja šādus tiesību aktus un avotus:
 - 1) Latvijas Republikas Satversme;
 - 2) Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums;
 - 3) Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums;
 - 4) Valsts valodas likums;
 - 5) Satversmes tiesas spriedumi;
 - 6) Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sabiedriskā pasūtījuma vadlīnijas 2023.-2025. gadam un uzdevumi plāna sagatavošanai 2025. gadam (padomes 2024.gada 30.septembra lēmums Nr. 51/1-1 “Par sabiedriskā pasūtījuma vadlīniju “Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sabiedriskā pasūtījuma vadlīnijas 2023.-2025. gadam un uzdevumi plāna sagatavošanai 2025. gadam” apstiprināšanu”);
 - 7) VSIA “Latvijas Radio” Sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāns (apstiprināts ar padomes 2023. gada 28. decembra lēmumu Nr.55/1-1 “Par VSIA “Latvijas Radio” sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāna apstiprināšanu” un grozīts ar 2024. gada 29.

februāra lēmumu Nr. 14/1-1 “Par VSIA “Latvijas Radio” Sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāna grozījumu apstiprināšanu” un padomes 2024.gada 15.augusta lēmumu Nr. 41/1-1 “Par VSIA “Latvijas Radio” Sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plāna grozījumu apstiprināšanu”).

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniedzēja Iesniegums ir adresēts Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes priekšsēdētājam Jānim Siksnim, Valsts prezidentam Edgaram Rinkevičam, Latvijas Republikas tiesībsargam Jurim Jansonam, Valsts drošības dienestam, Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei, 4. maija Deklarācijas Klubam.

[2] No visiem Iesniegumā iekļautajiem jautājumiem, kā ombuda kompetences jomai atbilstošus, ombuds var izdalīt sekojošos jautājumus:

- 1) Kādos tiesību aktos Latvijas sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir noteikts pienākums un tiesības veidot saturu krievu valodā un vai šāds pienākums un tiesības nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmē noteikto?
- 2) Kāds ir tiesiskais pamatojums tam, ka saturs VSIA “Latvijas Radio” programmā “LR4” tiek veidots krievu valodā?

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[4] Saskaņā ar SEPLPL 18. panta pirmajā daļā noteikto *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību minētajiem dokumentiem, [..].*

SEPLPL 1. pantā, definējot likuma mērķi – [..] *nodrošināt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu efektīvu un atklātu pārvaldību, neatkarību, atbildīgumu sabiedrības priekšā un veicināt to kvalitatīvu darbību – seko norāde uz sabiedrisko mediju stratēģisko mērķi, kura definīcija ir*

sniegta SEPLPL 2. pantā: *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējais stratēģiskais mērķis ir stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem.*

Savukārt SEPLPL 3. pantā ir aprakstīti sabiedrisko mediju darbības pamatprincipi, no kuriem Iesnieguma kontekstā aktuāls ir septītajā daļā izteiktais: *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās* [izcēlums mans – E.A.], *lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrāciju Latvijā kā nacionālā valstī un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem.*

Iesnieguma izvērtējumam relevanta ir arī SEPLPL 8. panta:

- trešā daļa: *Latvijas Radio un Latvijas Televīzija savu programmu veido kā nacionālo programmu valsts valodā, tai skaitā latgaliešu rakstu valodā, izņemot šā panta ceturtajā daļā minēto gadījumu. Nacionālās programmas raidlaiku var atvēlēt arī raidījumiem vai sižetiem lībiešu valodā;*
- ceturta daļa: *Ja Latvijas Radio vai Latvijas Televīzija veido vairākas programmas, tad vienu programmu vai daļu vienas programmas raidlaika var atvēlēt raidījumiem svešvalodās, ieskaitot šajā raidlaikā arī valsts valodā subtitrētas kinofilmas vai teātra izrādes.* [izcēlums mans – E.A.]

[2] Ir jāņem vērā, ka SEPLPL 17. panta pirmās daļas 8. punkts nosaka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes funkciju **uzraudzīt** sabiedrisko mediju darbību, savukārt SEPLPL 18. panta pirmā daļa nosaka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda pienākumu **pārraudzīt** sabiedrisko mediju sniegto pakalpojumu atbilstību tiem saistošajiem normatīvajiem aktiem [izcēlumi mani – E.A.]. Tāpēc ombuds savā 2024.gada 29.oktobra vēstulē uzdeva padomei jautājumu par to, kāds ir atbildību sadalījums starp padomi un ombudu SEPLPL 3. pantā noteikto sabiedrisko mediju darbības pamatprincipu ievērošanas uzraudzībā un pārraudzībā.

Savā atbildē padome skaidro:

- 1) par tiesisko ietvaru padomes un ombuda atbildību dalījumam;

“SEPLPL 17. panta pirmās daļas 8. punktā ir noteikts, ka Padome **uzrauga** [izcēlums mans – E.A.] *sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību, kontrolējot tās atbilstību šajā likumā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko*

elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību sabiedriskajam pasūtījumam un finanšu līdzekļu izlietojuma atbilstību apstiprinātajam budžetam.”

*“Savukārt SEPLPL 18. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds **pārtrauga** [izcēlums mans – E.A.] sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību minētajiem dokumentiem, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas. SEPLPL 19. pants sniedz sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda funkciju uzskaitījumu. Tādējādi minētās tiesību normas sniedz sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda atbildības tvērumu.”*

2) par padomes uzraudzības robežām pār sabiedriskajiem medijiem;

“Vienlaikus SEPLPL ir nostiprināta sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālā neatkarība (SEPLPL 3. panta pirmā daļa, 17.panta pirmās daļas 2.apakšpunkts), tai skaitā redakcionālā neatkarība arī no Padomes.

*Ievērojot SEPLPL nostiprināto redakcionālo neatkarību, **Padome neiejaucas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālajos lēmumos par satura veidošanu** [izcēlums mans – E.A.]. Padome paskaidro, ka tai nav tiesību ietekmēt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālus lēmumus ne tiešā, ne pastarpinātā veidā, ne kolektīvi, ne caur atsevišķiem tās locekļiem, tostarp, tai nav tiesību noteikt konkrētu saturu un programmu plānus.*

*[..] Tādējādi, uzraugot sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības atbilstību SEPLPL noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem (SEPLPL 3.pants), **Padome šo uzraudzību īsteno tiktāl, ciktāl šī uzraudzība neskar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālos lēmumus, kas tiek pieņemti un īstenoti, gan sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakciju, gan žurnālistu līmenī.**”*

3) par padomes funkciju izstrādāt un apstiprināt sabiedrisko pasūtījumu;

“Papildus Padome skaidro, ka ņemot vērā tai ar SEPLPL noteikto funkciju (17.panta pirmās daļas 3.punkts) izstrādāt un apstiprināt sabiedrisko pasūtījumu, tostarp sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa vidējā termiņa darbības stratēģiju un sabiedriskā pasūtījuma gada plānu, Padome ir tiesīga izstrādāt sabiedrisko pasūtījumu un tā gada plānu, kā arī izvērtēt tā izpildes

atbilstību sabiedriskajā pasūtījumā noteiktajam, ciktāl netiek ietekmēta sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa redakcionālā neatkarība.

Savukārt SEPLPL 9. panta pirmā daļa skaidro, ka sabiedriskais pasūtījums ir sabiedrības demokrātiskajām, sociālajām un kultūras vajadzībām un interesēm atbilstošs plašs un daudzveidīgs informatīva, analītiska, izglītojoša, izklaidējoša, iesaistoša un kultūras satura un pakalpojumu kopums.

SEPLPL 9. panta ceturtnā daļā noteikts, ka sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa vidējā termiņa darbības stratēģiju un sabiedriskā pasūtījuma gada plānu veido saskaņā ar šā likuma 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, bet šī panta piektā daļa noteic, ka redakcionālās neatkarības nodrošināšanai konkrēti sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa raidījumi un programmu plāni paši par sevi nav uzskatāmi par atsevišķu sabiedriskā pasūtījuma priekšmetu.

No iepriekš minētā izriet, ka Padome ir tiesīga izstrādāt sabiedrisko pasūtījumu, kā arī vērtēt tā izpildes atbilstību, bet nav tiesīga vērtēt konkrētus raidījumus un satura vienības.”

Ombuds, ņemot vērā SEPLPL 9. panta pirmajā daļā sniegto sabiedriskā pasūtījuma skaidrojumu, kā arī SEPLPL 11. panta pirmajā daļā noteikto, ka *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome katru gadu līdz 31. decembrim apstiprina sabiedriskā pasūtījuma gada plānu nākamajam periodam. Sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izstrādi vada Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu valdes iesniedz priekšlikumus sabiedriskā pasūtījuma gada plānam, un šī panta otrajā daļā noteikto, ka Sabiedriskā pasūtījuma gada plāns ietver vispārīgu sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmu un pakalpojumu satura aprakstu, kā arī sabiedriskajam elektroniskajam plašsaziņas līdzeklim Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes izvirzītos uzdevumus, kas veicami noteiktā apmērā un kvalitātē, vērš uzmanību uz Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu Sabiedriskā pasūtījuma vadlīnijās 2023.-2025. gadam un uzdevumos plāna sagatavošanai 2025. gadam (skat. <https://www.seplp.lv/lv/sabiedriskas-pasutijuma-vadlinijas-un-uzdevumi-plana-sagatavosanai-2023-2025-gadam>) rakstīto, ka viena no sabiedrisko mediju prioritātēm rīcības virzienā “Latvijas sabiedriskais medijs ir uzticamākais medijs Latvijā” ir realizēt pasākumus Satura mazākumtautībām nodrošināšana, izmantojot apvienotā medija dažādas platformas.*

Savukārt VSIA “Latvijas Radio” Sabiedriskā pasūtījuma 2024. gada plānā (skat. <https://www.seplp.lv/lv/latvijas-radio-sabiedriskais-pasutijums>) ir noteikts:

- LR4 programmas apraksts: *Informējoši izglītojoša mazākumtautību programma. Latvijas notikumi un aktualitātes. Vērsta uz integrācijas veicināšanu un piederības izjūtas Latvijai veidošanu;*
- LR4 programmas valoda: *Krievu un citu mazākumtautību valodās (ukraiņu, baltkrievu, poļu, vācu u.c.).*

4) par atbildību sadalījumu starp padomi un ombudu.

*“Tādējādi, rezumējot visu iepriekš minēto, Padome paskaidro, ka atbildību sadalījums starp Padomi un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudu ir nosakāms tā, ka Padome SEPLPL 3. pantā minēto pamatprincipu uzraudzību nodrošina lemjot par jautājumiem saistītiem ar **sabiedrisko pasūtījumu** (stratēģiskās attīstības jautājumi un citi), kuri neskar redakcionālās politikas un lēmumus, savukārt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds nodrošina šo **pamatprincipu pārraudzību jau redakcionālo politiku un lēmumu līmenī.**”* [izcēlumi mani – E.A.]

[3] Atbildot uz ombuda no Iesnieguma izdalītā pirmā jautājuma pirmo daļu – kādos tiesību aktos sabiedriskajiem medijiem ir noteikts pienākums un tiesības veidot saturu krievu valodā – primāri ir vēršama uzmanība uz 2020.gada 19.novembrī Saeimā pieņemto SEPLPL, jo īpaši tā 3. panta septīto daļu, kā arī 8. panta ceturto daļu.

Savukārt, atbildot uz ombuda no Iesnieguma izdalītā pirmā jautājuma otro daļu – vai sabiedrisko mediju darbību regulējošajos tiesību aktos noteiktais pienākums un tiesības veidot saturu krievu valodā nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmi – ir jāņem vērā tas, kā tiek interpretēts SEPLPL 3. panta septītajā daļā un SEPLPL 8. panta ceturtajā daļā noteiktais.

SEPLPL 3. panta septītajā daļā lietotais formulējums – *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi **veido** [izcēlums mans E.A.] raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās* – pieļauj divas atšķirīgas interpretācijas:

- ka sabiedriskajiem medijiem ir **pienākums** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās;
- ka sabiedriskajiem medijiem ir **tiesības** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās.

Savukārt SEPLPL 8. panta ceturajā daļā nosaka sabiedrisko mediju **tiesības** vienu programmu vai programmas daļu atvēlēt raidījumiem svešvalodās.

[4] Ņemot vērā, ka sabiedrībā plaši tiek apspriests jautājums, vai krievu valoda Latvijā ir uzskatāma par mazākumtautību valodu un atbilstoši tam – krievu tautība par Latvijas mazākumtautību, ombuds vērš uzmanību uz Latvijas Republikas Satversmes 4. pantu *Valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda*. [..], un uz Valsts valodas likuma:

- 3. panta 1. punktu *Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda*.
- 5. pantu *Ikviens cits Latvijas Republikā lietotā valoda, izņemot lībiešu valodu, šā likuma izpratnē ir uzskatāma par svešvalodu*.
- 16. pantu *Sabiedrības saziņas līdzekļu raidījumu valodu nosaka Radio un televīzijas likums*.

Ņemot vērā, ka Radio un televīzijas likums ir zaudējis spēku ar 2010.gada 11.augustu vispārīgais regulējums attiecībā uz valodas lietojumu programmās ir noteikts šādās Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma (turpmāk - EPLL) normās:

- attiecībā uz programmu pamatnosacījumu ievērošanu - EPLL 24. panta trešā daļa;
- attiecībā uz programmu valodu (EPLL 28. pants).

Jautājumā par sabiedrisko mediju programmu un tā daļu veidošanu mazākumtautību valodās un mazākumtautības statusu, padome informēja ombudu, *“ka atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes tiesas sprieduma 27. punktā secinātajam lietā Nr. 2022-45-01, spriedums pieņemts 2024. gada 10. jūlijā, **mazākumtautības statuss ir izprotams atbilstoši Satversmes 114. pantam un Eiropas Padomes Vispārējai konvencijai par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencija). Atbilstoši likuma “Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību” 2. pantam termins “nacionālās minoritātes”, kas nav definēts Konvencijā, šīs Konvencijas izpratnē nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu. Tādējādi arī etniskie krievi, kas ir ieguvuši Latvijas pilsonību un paaudzēm ilgi dzīvojuši Latvijā ir pieskaitāmi pie Latvijas mazākumtautības, kurai ir tiesības baudīt Satversmē, SEPLPL un citos nacionālajos un starptautiskajos tiesību aktos noteiktās tiesības mazākumtautībām.**”*

Izpētot virkni Satversmes tiesas spriedumu, kas pieņemti izvērtējot 2018.gada 22.marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” un 2022.gada 29.septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” atbilstību LR Satversmes 114. pantam un tajos iztīrāto jautājumu par krievu valodas kā mazākumtautības valodas situāciju Latvijā (skat. Lieta Nr. 2018-12-01 (nolēmuma datums:

23.04.2019.); Lieta Nr. 2022-45-01 (nolēmuma datums: 10.07.2024.); Apvienotā lieta Nr. 2023-15-01 (nolēmuma datums: 12.07.2024.)), ombuds konstatē, ka Satversmes tiesas spriedumos ir secināts, ka krievu valoda tiek brīvi lietota privātajā un, noteiktos gadījumos, arī publiskajā sfērā, ka krievu valoda tās vēsturiskās dominances rezultātā Latvijā ir visplašāk lietotā un pat privilģēta mazākumtautības valoda, kurā runājošiem iedzīvotājiem ir pieejama gan prese un citi plašsaziņas līdzekļi, gan daudzveidīgs kultūras pasākumu klāsts, kas ļauj pozicionēt krievu valodu Latvijā kā **pašpietiekamu**.

Ombuda ieskatā, tieši ar krievu valodas runātāju lingvistisko pašpietiekamību un plašo krievu valodas izplatību Latvijas informatīvajā telpā tiek pamatots sabiedrībā izplatītais pieņēmums, ka krievu valoda nav atzīstama par mazākumtautību valodu, kam ombuds tomēr neatrada apliecinājumu Satversmes tiesas spriedumos.

[5] Ņemot vērā, ka sabiedrisko mediju pienākums un tiesības veidot saturu mazākumtautību valodās ir noteiktas SEPLPL 3. panta septītajā daļā un 8. panta ceturtajā daļā, tad atbilde uz jautājumu – kādos tiesību aktos Latvijas sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir noteikts pienākums un tiesības veidot saturu krievu valodā un vai šāds pienākums un tiesības nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmē noteikto – pieļauj četras principiāli atšķirīgas interpretācijas:

- 1) SEPLPL 3. panta septītā daļa nosaka sabiedriskajiem medijiem **pienākumu** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, un šāds pienākums **nav pretrunā** ar Satversmē noteikto;

Šī pozīcija daļēji tiek atspoguļota padomes 2024.gada 08.novembra atbildēs uz ombuda 2024.gada 29.oktobrī uzdotajiem jautājumiem.

- 2) SEPLPL 3. panta septītā daļa nosaka sabiedriskajiem medijiem **pienākumu** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, un šāds pienākums **ir pretrunā** ar Satversmē noteikto;

Šī pozīcija detalizēti tiek argumentēta NEPLP 2024.gada 11.oktobrī publicētajā vēstulē.

- 3) SEPLPL 3. panta septītā daļa nosaka sabiedriskajiem medijiem **tiesības** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, un šīs tiesības **ir pretrunā** ar Satversmē noteikto;

Šādu pozīciju ir iespējams nolasīt ziņā par Nacionālās apvienības un Apvienotā saraksta Saeimas deputātu vēršanos Satversmes tiesā.

- 4) SEPLPL 3. panta septītā daļa nosaka sabiedriskajiem medijiem **tiesības** veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, un šīs tiesības **nav pretrunā** ar Satversmē noteikto;

Šī pozīcija akcentē, ka satura veidošana mazākumtautību valodās ir nevis sabiedrisko mediju pienākums, bet gan no sabiedrisko mediju autonomijas un redakcionālās neatkarības izrietošas likumīgās tiesības, kuras kā tādas nevar būt pretrunā ar tiesisko regulējumu, ar kuru šīs tiesības ir piešķirtas, t.sk. ar Satversmi. Vienlaicīgi ir jāsecina, ka, pieņemot šādu SEPLPL 3. panta septītās daļas interpretāciju, sabiedrisko mediju pienākums būtu skaidrot sabiedrībai, kā, kādā apjomā un kādās proporcijās tie realizē vai plāno realizēt šīs tiesības sabiedriskā pasūtījuma noteiktajā ietvarā. Savukārt padomes, kā sabiedriskā pasūtījuma izstrādātāja un apstiprinātāja, pienākums būtu skaidrot sabiedrībai, kāpēc šo sabiedrisko mediju tiesību realizēšana ir sabiedriskā pasūtījuma sastāvdaļa.

[6] Lai atbildētu uz ombuda no Iesnieguma izdalīto otro jautājumu – kāds ir tiesiskais pamatojums tam, ka saturs VSIA “Latvijas Radio” programmā “LR4” tiek veidots krievu valodā – sākotnēji ir jāsecina, ka šī jautājuma galīgajai atbildei ir nepieciešama viennozīmīga atbilde uz iepriekšējā punktā izteikto jautājumu, tomēr šobrīd esošais tiesiskais regulējums - SEPLPL likuma normas, šādu tiesisku pamatu sniedz.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[7] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[8] Ņemot vērā pastāvošās interpretācijas atšķirības par sabiedrisko mediju pienākumiem un tiesībām veidot programmas un to daļas Latvijas mazākumtautību valodās (t.sk. krievu valodā), kā arī atšķirīgos vērtējumus par šo pienākumu un tiesību atbilstību vai neatbilstību Satversmei ,

ombuds atzīst, ka galējo tiesiski izvērtēto atbildi uz šo jautājumu var sniegt Satversmes tiesa, reaģējot uz Nacionālās apvienības un Apvienotā saraksta Saeimas frakciju deputātu prasības pieteikumu Satversmes tiesā, par kuras iesniegšanu sabiedrība ar preses relīzi tika informēta 2024.gada 31.oktobrī.

Skat: <https://nacionalaapvieniba.lv/2024/10/31/na-un-as-versisies-satversmes-tiesa-lai-apstridetu-pienakumu-sabiedriskajiem-medijiem-raidit-krieviski/>.

[9] Ombuds atzīst, ka VSIA "Latvijas Radio" programmas "Latvijas Radio 4 – Doma laukums" veidošana krievu valodā atbilst nosacījumiem, kas noteikti NEPLP izsniegtajā apraides atļaujā Nr. AR-028/4, kas izsniegta VSIA "Latvijas Radio" programmas "Latvijas Radio 4 – Doma laukums" apraidei, un kuras darbības pamatnosacījumu 3.8. punktā, kā programmas apraides valoda, ir noteikta krievu un citu mazākumtautību valodas.

Skat. <https://www.neplp.lv/lv/media/5702/download?attachment>

[10] Ombuds neatzīst, ka VSIA "Latvijas Radio" programmas "Latvijas Radio 4 – Doma laukums" un tās daļu veidošana krievu valodā pārkāptu SEPLPL prasību par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šī likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, par kuru ievērošanas pārraudzību ir atbildīgs sabiedrisko mediju ombuds.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU